

REPRIZA KAO SUDBINA

„To moj je moto, ali šipak...“
Bolji život

Moja prva gledalačka iskustva potiču iz vremena premijernog emitovanja televizijske serije *U registraturi*, koja je po istoimenom romanu Ante Kovačića i u režiji Joakima Marušića snimljena u produkciji Televizije Zagreb 1974. godine. Još uvek se sećam kako silazim sa sprata kuće u Ulici porodice Foht u Sarajevu i sedam pred televizor, pored svoje bake, vazda obmotane kakvim velikim, vunenim šalom. Po mom detinjem satu, veoma je kasno, jer mrkli mrak već uveliko leži po onom spoljnem, prevelikom svetu, ali ono što se jednom nedeljno (ne znam zašto i dalje verujem da je serija emitovana četvrtkom) odvija na televizijskom ekranu, najednom mi obezbeđuje još jedan, dodatni sat boravka u društvu odraslih.

Od tih čudesnih večeri prošlo je skoro pola veka, a ja i danas pamtim scenu u kojoj Uglješa Kojadinović, u ulozi rođaka Žorža, izlazi iz jedne prizemne kuće, pravi nekoliko koraka, i potom, bez reči, neko vreme gleda niz seoski drum. Možda ta scena i ne postoji, nego je plod neke naknadne, *podsvesne montaže*, ali tih nekoliko kadrova u potpunosti određuju moj odnos prema umetnosti. Iako još „sasma mali“ i, kako kažu, već uveliko brbljiv preko svake mere, ja sam – gledajući svoju baku kako čuti i gleda Uglješu Kojadinovića koji čuti i gleda – suštinski i do kraja zavoleo taj osvojeni prostor kratkog čutanja ispunjen istinom.

A istina je i da sam se te 1974. strašno zaljubio u Lauru (koju je igrala Ljubica Jović), i kako sam se onog razbojnika Ferkonje plašio toliko da nije pomoglo ni kada sam, dvadesetak godina kasnije, saznao kako je Đuro Utješanović, koji ga je igrao, zapravo rođeni stric mog budućeg venčanog kuma.

I kada Žoržovom pogledu, Laurinoj frizuri i Ferkonjinoj zlobi dodate muziku Arsenu Dedića – eto svih elemenata za formiranje *dubokog utiska*, koji je i danas sastavni deo mera onoga što kao veliki ljubitelj televizije očekujem od, kako se to nekad u novinskim najavama zvalo, igranog serijskog programa.

A tu meru su ispunjavale mnoge domaće serije, zaključno sa *Vukom Karadžićem* u režiji Đorđa Kadijevića i po scenariju Milovana Vitezovića. Snimljena u sklopu obeležavanja dve stotine godina od rođenja tvorca našeg književnog jezika i pisma, ova serija je pokazala da su naši televizijski delatnici i po snazi umetničkog izraza i po nivou tehničke realizacije, kako se to današnjim digitalizovanim narodnim jezikom kaže – *prešli igricu!* Taj svetski produksijski nivo dostignut je u osviti *građansko-ratne igranke*, čiji je skor i početak i sve ono što će nam ona doneti svaki iole pažljiv televizijski gledalac mogao da nazre prateći seriju *Bolji život Siniše Pavića*, čije su osamdeset i dve epizode premijerno emitovane u tri sezone, od januara 1987. do juna 1991. godine.

I mada je *saga o Popadićima* dostigla rekordnu gledanost, sadržaj i dramaturška struktura prvih nekoliko epizoda nagoveštavali su dramatičnu transformaciju poetike domaćeg televizijskog izraza. Priča je, naime, tekla znatno sporije, a dijalazi su, iako i dalje korektno napisani, sve češće vođeni tek da bi se neizbežan i tragični kraj ove bagatelne komedije što duže odlagao.

Tako je, bar iz perspektive mog gledalačkog iskustva, onaj „nepregledni prostor kratkog čutanja ispunjen istinom“ preko noći ustupio mesto beskrajnom i ispraznom brbljanju koje je svakog dramskog junaka pretvaralo u neuspelu karikaturu, a izostanak uverljive priče i iole veće autorske ambicije svaku novu seriju u mrtvorodenče.

Neko će, možda, primetiti kako se nešto slično tih godina događalo i sa samom našom stvarnosti. Istina je, kao i dinar, svakoga dana gubila na svojoj vrednosti, a svi oni koji su nam se obilato obraćali sa malih ekrana nisu imali šta da nam kažu. Hiperinflacija besmisla je smrvila i ono što je ostalo od vere u umetnost kao snagu kojom se dâ *osedlati* entropija. Stvaralačka mašina se zaglavila u rogovskom blatu, pa od silne brige za bedno stanje svoga odela kao da nije bilo ni vremena ni volje da se pogleda u lice bližnjega svoga i makar

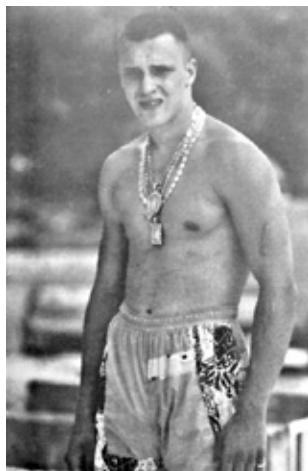
pokuša da se izrekne ono o čemu to lice, vrišteći, čuti. A ako se nekuda i gledalo, onda je to bilo osrvanje ka onome što je nekada bilo. Sećanje na bolju prošlost bio je najbezbedniji način putovanja u svetlu budućnost. Tako je izbegnuta prilika (čitaj: obaveza) da se ovekoveči, ili ako hoćete upravo registruje naš čovek koji *čuti tokom rata*.

Ovaj neobičan stvaralački „bojkot“ je najviše traga, dakle praznine, ostavio u našoj književnosti, što se direktno odrazило na kvalitet tekstova po kojima su snimane serije.

Otuda ne bi trebao da nas čudi *reprizni* karakter ratne, poratne i aktuelne televizijske produkcije. Istina, *Bolji život* i sve potonje, sve neuspeliće serije Siniše Pavića na jedan perverzan način bivaju sve *gledljivije* sa svakom novom reprizom, ali to ni na koji način ne umanjuje ispraznost autorskog izraza aktuelne, vizuelno bogatije produkcije, čiji se vrhunac najčešće iscrpljuje u kadrovima Beograda noću, snimljenim dronom, pod kojim kakva besna kola jure preko pustog mosta na Adi.

Ove *kriminalno* niske ambicije stoje u uzajamnoj vezi sa preovlađujućim sadržajem gotovo svih novijih domaćih televizijskih priča koje se svode na dočaravanje tržišne tranzicije *Otpisanih u Prepisane*, u kojoj je Prletu skinut kačket i stavljena kajla, ne bi li ličio na Kneleta.

A to niti je ličilo, niti liči ni na šta, pa domaćim gledaocima ne preostaje ništa drugo nego da dobru priču o ljudima od krvi i mesa potraže i nađu u inostranoj produkciji. Tako smo, na primer, pred sam raspad JRT, usvojili *Kriminalističke priče*, da bismo u novi milenijum ušli prateći poslove, sumnje i snove Tonija Soprana. U pogledu Džejmsa Gandolfinija bilo je sasvim dovoljno onoga što istinski podseća na način na koji je niz seoski drum gledao Uglješa Kojadinović.

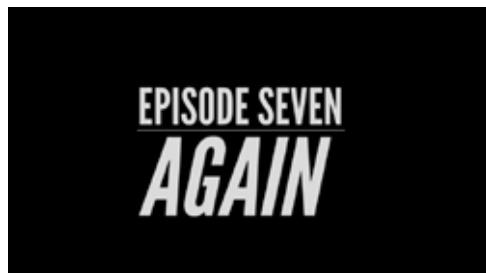
Sezone ratova su prošle, osnovani su mnogi privatni televizijski kanali i produkcije, koje su pokrenule *proizvodnju* serijskog programa, ali je ova pozitivno-dramatična promena radne atmosfere samo još više ogolila naš osnovni problem – manjak originalnih, dobro ispričanih priča. Ispostavilo se kako nam je iskustvo *reprizno*, što je direktno uticalo na to da nam stvarnost koja vapi za umetničkom interpretacijom ostane usedelica.

Tako nam se repriza nametnula kao sudbina, a kako to strašno može da izgleda, prikazano je u obe sezone serije *Povratak kući* (*Homecoming*).

Reč je o psihološkom trileru, vrlo uspešnoj adaptaciji istoimenog podkasta (internet radio-drame), u čijoj je realizaciji kao producent i kao glumica (glavna uloga u prvoj sezoni) učestvovala i Džulija Roberts, kojoj je ovo prvi televizijski angažman. Pored nje, u seriji se, između ostalih, pojavljuju Sisi Spejsek i Bobi Kanavale.

U prvoj sezoni Džulija Roberts tumači lik Hajdi Bergman, koja radi na istraživačkom projektu osmišljenom da američkim vojnicima, povratnicima sa ratišta na Bliskom istoku, omogući što bezbolnije privikavanje na civilni, mirnodopski život. Prateći njene sesije sa vojnim veteranom Volterom Kruzom, te ono što joj se dešava u „drugom životu“, gde je, nekoliko godina kasnije, zatičemo kao konobaricu u jednom obalskom restoranu, kroz deset polusatnih epizoda otkrivamo da je reč o tajnom eksperimentu američke vojske čiji je cilj da se primenom psihoaktivnih sredstava umovi vojnika očiste od sećanja na učešće u ratu, te da se tako *reciklirani* vrate na front.

U drugoj sezoni naslovnu ulogu tumači popularna afroamerička pevačica Žanel Mone, a društvo joj, između ostalih, pravi i Kris Kuper. Tokom osam polusatnih epizoda, prateći amnezijski košmar glavne protagonistkinje, otkrivamo kako je psihoaktivna supstanca koja je Kruzu i njegovim saborcima „servirana“ u obrocima, dobijena iz semena biljke stvorene na plantaži proizvođača sapuna i mirisa. Kruz uspeva da pronađe plantažu tek nekoliko sati pre nego što će Pentagon preuzeti upravljanje celokupnom proizvodnom infrastrukturom, čiji će jedini produkt biti (zlo)upotrebljen za brisanje (istorijskog) pamćenja svih spoljnih i unutrašnjih neprijatelja...

Prepričan i ovako, „na brzaka“, domaćem gledaocu će zaplet serije *Povratak kući* zvučati nekako poznato. Istina, verovatno neće moći najjasnije da se seti na šta ga ta čudna priča uopšte podseća, ali će ga upravo ta nejasnoća naterati da ustane od stola, izađe iz svoje kuće, napravi nekoliko koraka, i potom, bez reči, neko vreme gleda niz seoski drum, sve dok se na ekranu ne pojavi natpis:

